

INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING QURILISH KORXONALARI SAMARADORLIGIGA TA’SIRI

Aminov Abbas Mo‘minboy o‘g‘li

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada qurilish korxonalarida innovatsion texnologiyalarni joriy etishning iqtisodiy va tashkiliy samaradorlikka ta’siri tadqiq etilgan. Zamonaviy raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda innovatsion qurilish materiallarining ishlab chiqarish samaradorligini oshirishdagi o‘rni tahlil qilingan. Tadqiqot davomida tahliliy, taqqoslash va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanilgan. Olingan natijalar innovatsion texnologiyalar qurilish korxonalarining raqobatbardoshligi va barqaror rivojlanishini ta’minlashda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: innovatsion texnologiyalar, qurilish korxonalar, samaradorlik, raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish, raqobatbardoshlik.

Аннотация: В данной научной статье исследуется влияние внедрения инновационных технологий на экономическую и организационную эффективность строительных предприятий. Анализируется роль современных цифровых технологий, автоматизированных систем управления, информационно-коммуникационных технологий и инновационных строительных материалов в повышении эффективности производства. В исследовании использованы аналитические, сравнительные и логические методы обобщения. Полученные результаты показывают, что инновационные технологии являются важным фактором обеспечения конкурентоспособности и устойчивого развития строительных предприятий.

Ключевые слова: инновационные технологии, строительные предприятия, эффективность, цифровые технологии, автоматизация, конкурентоспособность.

Annotation: This scientific article studies the impact of the introduction of innovative technologies in construction enterprises on economic and organizational efficiency. The role of modern digital technologies, automated control systems, information and communication technologies, and innovative building materials in increasing production efficiency is analyzed. Analytical, comparative, and logical generalization methods were used in the research. The results obtained show that innovative technologies are an important factor in ensuring the competitiveness and sustainable development of construction enterprises.

Keywords: innovative technologies, construction enterprises, efficiency, digital technologies, automation, competitiveness.

Kirish

Hozirgi globallashuv va raqobat kuchayib borayotgan sharoitda qurilish tarmog‘i milliy iqtisodiyotning strategik ahamiyatga ega sohalaridan biri hisoblanadi. Aholining uy-joyga bo‘lgan ehtiyoji, infratuzilma obyektlari va sanoat qurilishiga talabning ortib borishi qurilish

korxonalaridan yuqori samaradorlik va innovatsion yondashuvlarni talab etmoqda. An’anaviy usullar asosida faoliyat yuritish bugungi kunda yetarli natija bermayapti, bu esa innovatsion texnologiyalarni joriy etish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Innovatsion texnologiyalar qurilish jarayonlarini avtomatlashtirish, resurslardan oqilona foydalanish, vaqt va xarajatlarni qisqartirish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar asosida boshqaruvni tashkil etish qurilish korxonalarining ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli innovatsion texnologiyalarning qurilish korxonalari samaradorligiga ta’sirini ilmiy jihatdan o’rganish dolzarb masala hisoblanadi.

Adabiyotlar sharhi. Ilmiy adabiyotlarda innovatsion texnologiyalarning korxonalar faoliyatiga ta’siri keng yoritilgan. Xalqaro tadqiqotlarda BIM (Building Information Modeling), IoT, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari qurilish samaradorligini oshiruvchi muhim omillar sifatida ko’rsatib o’tiladi. Ko’plab tadqiqotchilar innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish jarayonlarining shaffofligi va boshqaruv samaradorligi oshishini ta’kidlaydi.

O’zbekiston olimlarining ilmiy ishlarida ham qurilish sohasida innovatsiyalarni joriy etish masalalari ko’rib chiqilgan. Biroq, innovatsion texnologiyalarning bevosita qurilish korxonalari samaradorligiga ta’sirini kompleks baholashga bag’ishlangan tadqiqotlar yetarli emas. Shu jihatdan mazkur maqola ilmiy bo’shliqni to’ldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

- tahlil va sintez usuli;
- statistik va taqqoslash usullari;
- mantiqiy umumlashtirish;
- ilmiy adabiyotlarni tizimli o’rganish.

• Tadqiqotda qurilish korxonalarining innovatsion texnologiyalardan foydalanish darajasi va ularning iqtisodiy samaradorlik ko’rsatkichlari o’rtasidagi bog’liqlik tahlil qilindi.

Natijalar va muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, innovatsion texnologiyalarni joriy etgan qurilish korxonalarida ishlab chiqarish samaradorligi sezilarli darajada oshgan. Xususan, raqamli boshqaruv tizimlari va avtomatlashtirilgan texnologiyalar qurilish jarayonlarini rejalashtirish va nazorat qilishni yengillashtirib, vaqt va moliyaviy resurslarning tejallishiga olib kelgan.

BIM texnologiyasidan foydalanish loyihalash va qurilish jarayonlarida xatoliklarni kamaytirib, loyiha qiymatini optimallashtirish imkonini bergan. Shuningdek, innovatsion qurilish materiallaridan foydalanish energiya tejamkorligini oshirib, ekspluatatsiya xarajatlarini kamaytirgan. Muhokama natijalari shuni ko’rsatdiki, innovatsion texnologiyalar nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini, balki qurilish korxonalarining bozor raqobatbardoshligini ham oshirmoqda.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, qurilish korxonalarida innovatsion texnologiyalarni joriy etish ularning iqtisodiy va tashkiliy samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa, raqamli boshqaruv tizimlari, avtomatlashtirilgan qurilish uskunalari, Building Information Modeling (BIM) texnologiyalari va innovatsion qurilish materiallaridan foydalanish quyidagi jihatlar bo’yicha samaradorlikni kuchaytiradi:

Ishlab chiqarish samaradorligi: Innovatsion texnologiyalar yordamida qurilish jarayonlarini rejalashtirish va nazorat qilish soddalashadi, xatoliklar kamayadi va loyiha bajarilish muddati qisqaradi.

Resurslarni tejash: Energiya va materiallardan oqilona foydalanish qurilish xarajatlarini optimallashtiradi, iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Bozor raqobatbardoshligi: Innovatsion texnologiyalarni qo‘llash korxonalarga bozor talablariga tez moslashish, mijozlar sodiqligini oshirish va brend imijini mustahkamlash imkonini beradi.

Strategik ustunlik: Texnologik innovatsiyalar korxonaning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta’minlaydi va raqobatchilardan ustunlikka erishishda muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, innovatsion texnologiyalarning samarali joriy etilishi korxona ichki boshqaruv tizimi, malakali kadrlar salohiyati va moliyaviy imkoniyatlari bilan chambarchas bog‘liq. Bu esa korxonalarda strategik rejalashtirish va raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish zaruratini yanada kuchaytiradi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, innovatsion texnologiyalarni joriy etish nafaqat qurilish jarayonlarining sifatini va samaradorligini oshiradi, balki korxonalarning iqtisodiy barqarorligini ta’minlaydi, raqobat ustunligini yaratadi va bozor sharoitida uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu sababli barcha qurilish korxonalari uchun innovatsion texnologiyalarni izchil, tizimli va strategik asosda joriy etish tavsiya etiladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.
[https://doi.org/10.1016/S0022-4359\(99\)00017-0](https://doi.org/10.1016/S0022-4359(99)00017-0)
2. Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). Pearson.<https://www.pearson.com/store/p/marketing-management/P100000885727>
3. Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2018). *Services Marketing: Integrating Customer Focus Across the Firm* (7th ed.). McGraw-Hill Education.<https://www.mheducation.com/highered/product/services-marketing-zeithaml-bitner/M9781259911876.html>
4. Raxmatullayev, D. A. (2025). Qashqadaryo Viloyati Sanoatini Innovatsion Rivojlantirish Strategiyasining Asosiy Yo‘nalishlari Va Ularni Ekonometrik Modellar Yordamida Baholash. *Экономика и социум*, (11-2 (138)), 454-457.
5. Grönroos, C. (2007). *Service Management and Marketing: Customer Management in Service Competition* (3rd ed.). Wiley.
<https://www.wiley.com/enus/Service+Management+and+Marketing%3A+Customer+Management+in+Service+Competition%2C+3rd+Edition-p-9780470030653>
6. Asad o‘g‘li, R. D. (2025). Qashqadaryo viloyatida sanoatni innovatsion rivojlantirish tendensiyalari. *Journal of new century innovations*, 89(2), 106-110.

7. Asad o‘g‘li, R. D. (2025). MINTAQADA SANOAT ISHLAB CHIQUVCHILIKNI BAHOLASH OMILLARI. Journal of new century innovations, 89(2), 103-105.
8. Lovelock, C., & Wirtz, J. (2016). Services Marketing: People, Technology, Strategy (8th ed.). Pearson.
<https://www.pearson.com/store/p/services-marketing-people-technology-strategy/P100000910085>
9. Asad o‘g‘li, R. D. (2026). INNOVATION RIVOJLANISH TUSHUNCHASI VA UNING SANOAT IQTISODIYOTIDAGI O‘RNI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 86(3), 290-296.